

Katalin Kovalcsik, Szlovákiai oláh cigány népdalok = Vlach Gypsy Folk Songs in Slovakia, Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézet = Institute for Musicology of the Hungarian Academy for Sciences, Budapest 1985, 187 str.

Sa zadovoljstvom pozdravljamo objavljivanje prve knjige iz ciklusa *Európai cigány népzene (Romska folklorna glazba Evrope)* kojom izdavač (Muzikološki institut Mađarske akademije znanosti) nastoji potaknuti istraživače iz drugih zemalja na (kolektivno) rješavanje problematike nacionalnih i romskih folklornih tradicija. Sustavno iznesena građa, koja obuhvaća pedeset notnih zapisa, dvadeset crno-bijelih fotografija koje nisu u neposrednoj vezi s izvođačima, te petnaest stranica zanimljivog teksta na mađarskom i engleskom jeziku, plod je terenskog istraživanja Kovalcsikove u suradnji sa Slovačkom akademijom znanosti u jesen 1981. Autorica, koju poznajemo sa znanstvenih skupova i u našoj zemlji (Zagreb, 1985, Sarajevo 1986), izabrala je Vlaške Rome (Vlašika) kao tradiciji najodaniju romsku skupinu ne samo u Slovačkoj (Mađarski Romi - Romungre i Slovački Romi - Servika). Vlaški Romi, doseljenici iz rumunjskoga govornog područja, sebe nazivaju nomadskim Romima premda u Slovačkoj, doduše tek odnedavno, žive u stalnim naseljima o čemu svjedoče fotografije u završnom dijelu knjige. Kovalcsikova je tonsku glazbenu građu razdijelila na polagane (primjeri 1-37) i plesne napjeve (38-50) i predočila je dobrim i preglednim notnim zapisima, uz prijevode uglavnom strofnih romskih tekstova na mađarski i engleski. Posebnu pažnju autorica je posvetila glazbenim značajkama polaganih napjeva (izrazita varijabilnost), stihovima (poosobljavanje tema od strane izvođača) i načinu izvođenja (bez glazbala), te plesnim melodijama i melodijama koje su našle mjesto u zbirci. Tako, primjerice, saznajemo da Vlaški Romi u Slovačkoj izvode relativno malen broj napjeva poznat svim članovima zajednice, uglavnom u povodu sajмова, svadbi i hodočašća, pri čemu postoji generacijska i spolna odvojenost. Kao što je rečeno u prvoj rečenici ovog prikaza, jedna od pobuda Kovalcsikove i Muzikološkog instituta

Mađarske akademije znanosti u povodu izlaska ovog nesumnjivo uspješnog izdanja jest buđenje interesa za problematiku romske glazbe u evropskim zemljama, pa valja podsjetiti da je Jugoslavija među državama Starog kontinenta u samom vrhu po broju Roma i da početna nastojanja Andrijane Gojković među našim etnomuzikolozima još uvijek nisu naišla na potreban odaziv. Stoga na koncu ističem i poticajnu snagu kao dodatnu vrlinu ove knjige Katalin Kovalcsik.

SVANIBOR PETTAN

Musik der Türken in Deutschland, herausgegeben von Max Peter Baumann, Verlag Yvonne Landeck, Kassel 1985, 230 str.

Pred nama je trinaest priloga različitih autora objedinjenih u izvanredno zanimljivom izdanju, posvećenom sjećanju na jednog od najuspješnijih istraživača turske tradicijske glazbe, Kurta Reinharda (1914-1979). Inicijativa za skupno djelo *Glazba Turaka u Njemačkoj* nastala je u sklopu seminara za komparativnu muzikologiju pri ustanovi Freie Universität u Zapadnom Berlinu. U tom dvomilijunskom gradu Turci su najbrojnija skupina stranaca; procjenjuje se da ih ima oko devedeset tisuća. Ursula Reinhard, Wolf Dietrich i Max Peter Baumann u zajedništvu s pohađateljima seminara pružili su cjelovit uvid u raznovrsne aspekte glazbenog života turskih "gastarbajtera", obuhvativši narodnu, klasičnu i zabavnu glazbu, poteškoće i uspjehe pojedinih ansambala, glazbala, školstvo i drugo. Zanimalo ih je i zbližavanje dviju različitih kultura na području glazbe, za što, kako su zaključili, najbolji uvjeti postoje u predškolskim i školskim ustanovama. Promijenjeni uvjeti, dokumentirano je u ovoj knjizi džepne veličine na 230 stranica, odrazili su se na glazbenu praksu, napjeve, sastave, glazbala i njihove funkcije. Tako npr. saz, tradicijsko tržačko glazbalo kojim se prate tzv. *aşik*-pjevači, u novom kontekstu sudjeluje u zbornim priredbama. Potcjenjivački stav prema starijim *davul-zurna* sastavima uz favo-

riziranje novijih ansambala, te pojava elektro-saza (saz s pick-upom) pojave su prisutne i u današnjoj Turskoj (kao i u nas, na Kosovu).

Napise koji čine knjigu moguće je podijeliti u pet skupina. *Smjerovi u suvremenoj turskoj glazbi* W. Dietricha i *Aspekti političke glazbe iz Turske* B. Brembergera tekstovi su sa širokim tematskim ishodištima, koncizno obrađeni i s obiljem podataka. Tri napisa bave se iz različitih aspekata turskim trubadurima, *aşık*-pjevačima. Par Ruhnke - Wegner je težište stavio na glazbalo saz kod turskog stanovništva u Zapadnom Berlinu, Akdemir i Schiffauer, te U. Reinhard i Baumann stavili su pod lupu stvaralaštvo Şah Turne, istaknute *aşık*-pjevačice našeg doba, u čijem repertoaru od dvjestotinjak napjeva prevladavaju politički i socijalni sadržaji. Tri su rada nadahnuta školstvom. P. Minden je opisao osobno iskustvo u učenju turske instrumentalne glazbe u muzičkoj školi; M. Hoffmann i I. Keusemann iskustva u glazbenoj poduci turske djece, a B. Drescher, B. Salomon i J. Jung eksperimentirali su u dječjim vrtićima učeći djecu turske napjeve i snimajući ih. T. de Oliveira Pinto je obrađujući svadbeno slavlje Turaka u Berlinu obuhvatio ne samo obred nego i glazbala i napjeve, uz niz uspješnih zapažanja. U posljednjoj, petoj skupini radova, nalaze se opisi turskih amaterskih društava iz Berlina i to: plesna skupina (E. Dietrich, I. Handke i K. T. Illing), socijalno angažirani radnički zbor, osnovan 1973. (E. Brandes, D. Hauer i M. Hoffmann), deset godina mlađi zbor koji njeguje tursku umjetničku glazbu (M. Brech) i konačno rock-skupina "Kobra" (M. Helmig), čiji članovi svjesno idu za povezivanjem tradicijske glazbe domovine i suvremenih zapadnih trendova.

Veći broj navedenih radova obogaćuju transkripcije glazbenih primjera tonski zabilježenih na kazeti, što po povoljnoj cijeni može nadopuniti sve ovdje iznijeto. Tekstovi napjeva zabilježeni su na turskom i njemačkom jeziku, a tu su i fotografije, upute za izgovor turskih slova, jedna plesna transkripcija i tabele. Bogat popis bibliografskih jedinica zaključuje ovo vrijedno, zanimljivo i u svakom pogledu uspješno informativno izdanje.

SVANIBOR PETTAN

Alpenfolklorismus, Volkmusik, Bayern-Pop, Niederbayerische Blätter für musikalische Volkskunde, nr. 7, herausgegeben von Fritz Markmiller, BVS-Markmiller, Dingolfing 1986, 121 str.

Sedma po redu unutar serije *Niederbayerische Blätter für musikalische Volkskunde* ova publikacija zaslužuje pozornost upravo zahvaljujući svojoj aktualnosti, proučavanju i analiziranju problema i pojava današnjice: od izvorne narodne glazbe preko njezinih sekundarnih postojanja, pozitivnih i negativnih pojava folklorizma do bavarske pop glazbe.

Od šest radova istraživanju narodne glazbe najbliži je članak E. Schussera: *Citra - populariziranje jednog alpskog instrumenta*. Autor daje kratak i zanimljiv pregled povijesti citre, njezine popularnosti u 16. i 17. stoljeću, postepenom zamiranju i ponovnom buđenju u drugoj trećini 19. stoljeća. Uvjete za ovaj proces stvara romantizam, oduševljenje pjesnika za prirodu i "otkriće" Alpa. Zahvaljujući putujućim alpskim sviračima i pjevačima, posebno virtuozu na citri J. Petzmayeru citra je dospjela i do bavarskog vojvode Maksimilijana, koji je s velikim oduševljenjem prenosi i na austrijski dvor. Instrument postaje simbolom austrijske narodne glazbe, pojmom domovine, modom toga vremena; sviraju ga svi slojevi - od plemićkih do narodnih - što pridonosi novoj slici i ulozi citre (a nastavlja se,) do u današnje vrijeme. U drugoj polovici 20. stoljeća se velika popularnost citre očituje na razne načine: od citarskih ansambala, klubova i društava, od sudjelovanja citre u masovnim medijima (i filmovima) preko domaće, kućne upotrebe do preradbi starih klasičnih majstora za citru, skladanja novih kompozicija i na kraju do zahtjeva da se citra kao ravnopravan instrument uvede i na Muzičku akademiju.

Članak dodiruje i fenomen folklorizma, no dublje i opširnije ga razrađuju drugi autori. Tako H. Härtel (*Otvoriti jedan muzički svijet doživljaja - neodloživi zadatak brige za narodnu muziku*) govori o negativnim pojavama folklorizma koje se šire i koje valja detaljnije ispitivati, o zloupotrebi izvorne narodne glazbe, o stvaranju dopadljivog *imagea* za turiste, klišeiziranom shvaćanju.